

MATI DOMOVINA

BOG

VESTNIK

SLOVENSkih PROTİKOMUNISTIENIH BORCEV

LETO XI. št. 5
1960

NOTICIERO

Ustanovitelj „VESTNIKA“ duhovni svetnik KAREL ŠKULJ

VESTNIK je glasilo slovenskih protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij, katerega v sedanjem poslovnem letu sestavljajo: Edi Škulj, predsednik, Gabrenja Vojko, ing. Anton Matičič, Potočar Anton; za Zvezo slovenskih protikomunističnih borcev, Cleveland, USA: Grum France, Mauser Karl, Novak Zdravko, Pleško Stanko; za Društvo slovenskih protikomunističnih borcev v Argentini: Pregelj Bogomil, Jenko Jože, Kralj Janez, Logar France; urednik Rant Pavle.

Uredništvo in uprava: Ramón L. Falcón 4158, Capital Federal, Argentina.
Naročnina: Južna Amerika 96.— pesov, odn. enakovrednost v dolarju, USA in Kanada — 2.50 dolarja letno, Anglija, Avstralija — 1 funt šterling, evropske države — 1.50 dolarja.

Tiska tiskarna Vilko, Estados Unidos 425, tel. 33-7213, Bs. Aires, Argentina
Editor: Edi Škulj, redactor Pablo Rant. — Registro Nacional de la Propiedad Intelectual en tramite. — „Vestnik“ es el Informativo de los ex-combatientes anticomunistas eslovenos. — „Vestnik“ is the voice of Slovenian anticommunist veterans.

Množični grob v dolomitski grapi na Vernih duš dan 1959 — kamni, rože, sveče — neugasljiva ljubezen

ZASUTA USTA

*Nekje pokopališče je na hribu,
brez križev, rož, grobovi sami,
in prek razpadlega zidu rumena trta,
ki išče luč z ugaslimi rokami.*

*Ležim v globini tiho, tiho,
v dolini mrzel je večer in pust.
Pri meni noč je in mi sveti.
Joj, lep je molk s prstjo zasutih ust!*

France Balantič

VZTRAJAJMO NA PRAVI POTI

Leto 1949 je dalo nam prav. Vedno jasneje spoznava svet, da z brezbožnim komunizmom ni kompromisov, ampak, da je imel papež Pij XI prav, ko je v okrožnici „Divini Redemptoris“ (19. marca 1937) trdil: „Komunizem je v svojem najglobljem jedru zlo in nihče, kdor hoče krščansko kulturo rešiti, ne sme v nobeni stvari sodelovati z njim.“ Mi smo Piju XI. od početka verjeli. Vse kar smo slišali in zvedeli o komunizmu, nas je v tem potrjevalo.

Mnogi nas do zadnjega časa niso razumeli. Kazali so na Češko-slovaško, kako lahko krščanske stranke in organizacije sodelujejo s komunizmom v blagor celokupnega naroda. Najnovejši razvoj razmer v Čehoslovaški je vrgel te naivneže iz sanj. Svet se je začel iztreznjevali, si tretji zaspanec iz oči in stvarno gledati v svetovno nevarnost organiziranega brezboštva v obliki komunizma. Naše verovanje je s tem opravičeno.

Verjeli smo Piju XI. tudi, ko je pisal: „Prvič v zgodovini smo priče načrtnega in točno pripravljenega boja zoper vse, kar je božjega. Komunizem je po svoji naravi protiverski.“ V prežalostnih dogodkih med okupacijo smo sami doživljali resničnost teh papeških besed. Obsojali so nas, ko smo svarili tiste, ki so zapeljani in nevedni pomagali komunizmu do oblasti, ko smo dokazovali, da se vsak sam izključi iz cerkvenega občestva in od svetih zakramentov, kdor prostovoljno sodeluje z brezbožniki.

Ko je dne 28. junija 1949 vrhovna kongregacija svetlega oficija, ki pod papeževim predsedstvom varuje in ščiti verske in npravne resnice, izdala znani odlok, ki potrjuje z najvišjega mesta pravilnost našega gledanja in postopanja, nas to ni presenetilo, ker drugačnega

odgovora kot verni katoličani nismo mogli pričakovati. Po nespremenljivih resnicah, od Boga samega razodetih, ni mogoče zavzeti drugačno stališče do brezboštva in tistih, ki brezboštvo podpirajo ali razširjajo. Če bi bili drugače sodili in drugače ravnali, bi bili delali proti svoji vesti, bi bili grešili in druge v greh in odpad zavajali.

Za svet pomeni ta odlok jasnost, katero smo mi — hvala Bogu — že prej imeli. Predolgo trajajočo nejasnost sveta glede brezbožnega komunizma je moral naš narod plačati z deset- in desettisoči življenj in še zdaj plačuje s trpljenjem, ki vpije do neba.

Razumljivo je, da nam je v nekako zadoščenje, ko svet spoznava to, kar smo mi že od začetka borbe spoznali. A to zadoščenje ne more posušiti naših solz, ne pomiriti naše žalosti za tistimi, ki jih več ni. Eno spoznanje in en sklep nam pa utrjuje: Vztrajajmo na svoji poti, po kateri smo hodili v letih groze in gorja in ki jo zdaj ves demokratični svet priznava za pravilno. Ta pot nas je vedla iz domovine v begunstvo. Odločili smo se zanjo, da rešimo sebi in zanamcem svobodo in vero. Po večini so begunci že našli novo domovino — upamo, da samo začasno — in zdaj velja, da si v tujem okolju ohranimo to, kar smo z begom hoteli rešiti in ohraniti. Naša tragika bi bila popolna in dokončna, če bi v tujini izgubili to dvoje: svobodo in vero. Hudič bi užival demonsko zmagoslavje, ko bi nas v tujini vklenil v svojo sužnost, ko nas v domovini ni mogel. Vztrajajmo torej! Ohranimo si za vsako ceno notranjo svobodo, ne postanimo sužnji materialističnega duha svojega okolja, tistega nesrečnega duha, ki je svoj nečloveški višek dosegel v komunizmu. Ne opustimo vere, mišljenja in življenja iz vere, udeleževanja vere v bogoslužju, molitvi in prejemanju zakramentov. Tudi tedaj ne, ko bi bili med tujci osamljeni in med brezverci zaničevani. Nismo se uklonili nasilju brezboštva, ne bomo vzeli njegovega trdega jarma nase prostovoljno.

Škof dr. Gregorij Rožman

Poslanica našega pokojnega pastirja za leto 1950, objavljena v Koledarju „Svob. Slovenije“ 1950, str. 25.

ZAKAJ?

Slovenski komunist, pripadnik ideologije „ropa, požiga in umora“ ter laži, je začutil svoj trenutek, na katerega se je pripravljaval desetletja v stari Jugoslaviji. Iz gozda je hotel zavladati kot diktator nad svojim narodom. Pa se mu je le-ta uprl in ga pognal daleč na rob slovenskih mej.

3. maj je bil tisti zmagoslavni krik, ko je hotel slovenski svobodnjak tudi politično uveljaviti svojo zmago na bojišču — pa so mednarodni trgovci odločili drugače: zmago so prisodili premagancu. Ves narod je doživel tragedijo, ki ji ni primere v slovenski zgodovini.

In vstalo je med nami tisto veliko vprašanje: Zakaj? Vprašanje, ki še danes visi nad nami vsemi. Zakaj je zmagala krivica? Zakaj je morala pravica spet na kolena? Zakaj?

Borba med Kristusom in predstavniki judovskega ljudstva se je začela od prvega trenutka Jezusove pridige po palestinskih naseljih. Borba, ki se je napela za veliko noč, po treh letih naraščajočega tlenja. Na eni strani Jezus, ki ni nikdar o nikomer rekel žal besede, ni bil niti en trenutek egoist ali napuhnjen ali sovražen. Jezus, ki je očitno svoje sovražnike vprašal, kdo izmed njih mu more očitati greh. Jezus, ki je vsem delal le dobro. Na drugi strani pa judovski voditelji; ambiciozni, zato jih je bolelo, da je šlo ljudstvo za Jezusom; napuhnjeni, zato niso prenesli Jezusovih očitkov njim („pobeljeni grobovi, kačja zalega, hinavci“); zlagano sveti, zato niso prenesli Jezusa kot svoje žive vesti.

Judovski duhovniki so morali dobiti razlog za obsodbo Jezusa. In so ga dobili, ne samo enega. „Delal se je Boga.“ Namesto da bi preiskali, ali je Bog ali ne, zlasti še, ker je toliko čudežev naredil in ker je bila njegova svetost znana, so ga obsodili. In ker bi ta razlog ne veljal pred Pilatom, obtožijo njemu Jezusa kot anarhista. Pilat ima čut za resnico, vidi, da gre Jezus v smrt zaradi judovske zavisti.

V tem boju med popolno resnico, pravico in svetostjo na eni strani, pa med lažjo, krivico in grehom na drugi, zmagata zlo.

Zakaj?

Po Kristusovem vstajenju so se apostoli razšli po svetu. Po kaj? Oznanjat sovraštvo, krivico, laž? Prav nasprotno: preganjat temo in nosit luč resnice in poštenosti.

A kaj doživljajo? Sveti Pavel piše prijateljem v Korint: „Od Judov sem jih petkrat dobil po eno manj štirideset. Trikrat sem bil šiban, enkrat kamnan, trikrat se je z menoj ladja razbila, eno noč in en dan sem prebil na globokem morju. Mnogokrat sem bil na potih, v nevarnostih na rekah, v nevarnostih pred razbojniki, v nevarnosti pred rojaki, v nevarnostih pred neverniki, v nevarnostih v mestu, ...v samoti, ...na morju...“

Vsi prvi apostoli umirajo kot mučenci. In množice prvih kristjanov poznajo predobro pot iz katakomb v kolosej v jed zverem.

Vsa prehojena pot Cerkve je oškropljena s krvjo: vera ljubezni, vera resnice, vera napredka na vseh področjih je obenem najbolj preganjana, zaničevana, odklanjana.

Zakaj?

Bog sovraži greh, a ga dopušča. Ustvaril je človeka z namenom, da bi delal dobro. A ustvaril je takega, da more narediti tudi greh. Dal mu je vso pomoč, da bi greha ne delal. Človek zlorabi svojo svobodo. To zlo pa zna Bog obrniti v dobro.

Zakaj je Bog dopustil naš poraz? Odgovarjam z drugim vprašanjem: Zakaj je Bog dopustil Kristusov poraz? Zakaj dopušča poraze skrivnostnega Kristusa?

Skrivnost božjega dopuščanja.

Gotovo je, da še ni rečena zadnja beseda: dobro bo končno zmagalo. Kristus bo nekoč pred vsem svetom pokazal svojo oblast.

Gotovo je pa tudi, da zna Bog zlo uporabiti za dobro: na veliko soboto poje Cerkev: „O, srečna krivda, ki si zaslužila imeti tolikega Odrašenika?“ V preganjanjih se Cerkev čisti in raste. Kri mučencev — seme novih kristjanov.

V našem primeru: gotovo je, da bo resnica nekoč zmagala. Pa tudi to je gotovo, da zna Bog tudi v teh časih zlo uporabiti za dobro.

B. R.

OB PETNAJSTLETNICI

V sredo, 9. maja, smo okrog dvanajste ure šli s prvo skupino civilnih beguncev skozi ljubeljski predor. Onstran se je odprla naša Koroška, ki pa nam je tisti trenutek že pomenila tujino. Popoldne smo se znašli v globelih na koroški strani, stisnjeni na cesto, ob vodi, ki je tekla, kakor da se nič ne dogaja, in ob vzpenjajočih se bregovih, zasutih z drevjem in prvim zelenjem. Od nekod so se pojavili glasovi, da so na mostu partizani, ki nikogar ne puste preko, kdor prihaja iz Ljubljane odn. Slovenije. Ljudi je zajel preplah — po naporni poti in ob drobnem upanju, da so onstran ljubeljskega predora že na varnem — obšla jih je skorajda groza, kaj se utegne zgoditi, ako jih partizani dobe tako stlačene v dolini, naše vojske pa še ni nikjer. V tistem trenutku je bilo najjasneje čutiti varnost, ki so jo naši fantje s puškami in brzostrelkami nudili vsa leta, odkar so komunisti pričeli z revolucijo.

Čutiti pa je mogel vsakdo tedaj tudi golo dejstvo, da smo sedaj v drugem svetu, kjer si bomo morali znati utreti pot in se reševati, ako si hočemo ohraniti gola življenja.

Pokojni France Kremžar, ki je vodil prvo kolono beguncev, je poslal nazaj v Tržič k vojakom sla s prošnjo, naj čim prej mogoče zasedejo vsaj nekatere edinice robove in hribe ob ljubeljski cesti, da bo tako ljudstvo mirno lahko pričakalo noč odn. se v varnem spremstvu vojske pomikalo naprej proti neznanemu cilju.

Na večer so vojaki prišli in ostali potem pri narodu vse do konca našega umika, ki se je končaval nedeljsko popoldne 13. maja na vetrinjskem polju.

Zadnje dni maja so Angleži v smislu Jaltskega dogovora vrnili Slovensko narodno vojsko komunističnim partizanom, ki so zavladali na vsem področju nekdanje Jugoslavije s pomočjo Rdeče armade.

In „osvoboditelji“, kakor so se partizani sami tako radi nazivali, so skorajda vse pripadnike Slovenske narodne vojske v nekaj dneh pobili, potolkli, postrelili, potem ko so jih izpostavili zasmehovanju, pljuvanju, blatenju, psovanju, mučenju in trpinčenju.

Angleško vračanje in partizansko pobijanje sta dve zgodovinski dejstvi, ki ju ne bo mogoče nikoli utajiti ne enemu ne drugemu. Za nas Slovence pa sta oba dogodka tudi še danes kakor tedaj pretresljivi postavki v naši zgodovini: z onim dnem, ko je prvi slovenski fant — vojak bil vrnjen titovcem, smo izgubili vero v dano besedo, izgubili zaupanje v ljudi, ki so nam trdili eno in delali drugo. Zagreblji smo se vase in zakrknili, zavedajoč se, da nas je takšno izšlo-lanje veljalo preveč, vse preveč dragocenih življenj. Opnemeli smo spricho razočaranja, ki je prišlo nad nas, ko smo vendar vso vojno trdno in sveto verovali v lepše dni, ki bodo prišli z zavezniki. Prehud

je bil udarec, da bi mogel še kdo kdaj koli med našim narodom doseči toliko mero zaupanja, kakor so ga bili deležni prav tisti, ki so nam, sledeč sicer dogovorom, a ne upoštevajoč naših navedb, uničili našo narodno vojsko.

Tisti dnevi pa so tudi potrditev pravilnosti našega odnosa do komunizma. Neporažena je naša vojska odšla iz domovine. Ko ne bi bilo korpusov in divizij, ki so prišle z juga ali z morja, slovenska partizanska vojska ne bi mogla zasesti niti enega samega okraja. In to je naše komuniste bolelo, da bitke z našo vojsko niso dobili. V tej „bolečini“, če jo smemo tako imenovati, je tudi začetek tistega satanstva, ki se je polotil in obsedel partizane, ki jim je usoda naklonila razoroženo slovensko narodna vojsko skorajda na pladnju. In v besnenju komisarjev in komisark, tovarišev in tovarišic je potrditev, kot smo rekli: kar smo dotlej samo slutili, da bi se utegnilo zgoditi na domačih tleh, ako se ne bi naš narod sam uprl, se je zgodilo, ko je bila vsa naša vojska — zdaj že navadni civilisti brez orožja — prepuščena na milost in nemilost. Ista usoda bi čakala vse naše ljudstvo, ki ne bi sprejelo komunističnega nauka še v času revolucije, ako se temu ljudstvu ne bi postavile v bran najprej vaške straže in legionarji, potem pa vse domobranstvo.

In v tem je največja žrtev naše vojske: vsi bataljoni, vse čete, vse edinice, ki so tako ponosno čuvale rod in dom in ga ohranjale za lepše dni, so šle na žrtvenik brez puške in strojnice, brez svoje zastave. Skoraj bi zapisal — šle so na žrtvenik goloroke, s sklenjenimi prsti v molitvi, govoreč — gremo v smrt, da bo narod, ki smo ga ves čas branili, lahko živel.

Petnajst let Vetrinja je za nami. V človeškem življenju posameznika je to že kar lepa doba, v življenju naroda je droben kos zgodovine. V obeh primerih pa je petnajst let obdobje, v katerem so se duhovi pomirili, rane delno zacelile in najhujše bolečine šle v daljave. Čas bi torej bil, da začnemo vsaj ob petnajstletnici govoriti stvarno in mirno. Vse mogoče se je že pisalo in govorilo o Vetrinju. Kolikor je bilo povedanih lepih besed in globokih misli, je bilo še vedno premalo. Sleherno leto na novo bi morali ob vetrinjskih dogodkih znati poiskati nov nauk za bodočnost. Sleherno leto pa tudi morali prinašati nove dokumente, nova pričanja, nove dokaze, da bi tako v prihodnjem desetletju dosegli res vetrinjskih žrtev vredno zgodovinsko delo. Ne zbirajmo pa dokazov tako, da se bomo najprej spraševali, kdo je kriv in kdo ne, kdo bolj, kdo manj, kaj se ni odn. bi se moralo narediti. Pišimo, pišimo tako, kakor se po naši najboljši vesti spominjamo, objavljajmo zapiske, ki so temu ali onemu morda ostali, posegajmo v polemike, odgovarjajmo na članke, kajti le tako nam bo dano najti sredi vse zmede in gorostasnosti pravo resnico.

P. R.

Ivan Vavpotič — Na cerkvenem koru

SEN O VRNITVI

*Ko boš, tujina, vso mi kri izpila,
ko neizgovorjena bo beseda
prišla kot ogenj mi na usta blede,
bo davna želja domu me vrnila.*

*Na srce dal prsti bom kot zdravila,
sprejel me vase bo pozdrav soseda,
spoznala na planini me bo čreda
in v duši bo zaplala nova sila.*

*Okusil spet bom sok planinskih trav,
— spomini nanj skelijo kakor rane,
ki jih zastrupil dolgih cest je prah.*

*Domači kraj, kako mi spet boš drag!
Kako bom ljubil gore razkopane,
dokler ne bom nad njimi tih zaspal.*

France Balantič

v NOČ V UREDNIŠTVU SLOVENCA

Izdaja Slovenca za 4. maj je bila zaključena v popoldanskih urah v četrtek dne 3. maja. Cenzura na tiskovnemu uradu na Bleiweisovi je poslovala tako, da smo odtise dveh strani — na toliko straneh je tedaj smel izhajati list — morali prinesiti cenzorjem v pregled pred peto uro popoldne, zvečer, oz. ponoči sta bili strani natisnjeni in zjutraj je bila številka predana pošti, oz. v prodajo. Ko smo popoldne odhajali na zasedanje parlamenta na Tabor, je bilo delo v uredništvu dejansko zaključeno; ostalo je samo tehnično delo, potem ko sta se cenzurirani strani vrnili s cenzure. Nikdo urednikov ni računal na delo ponoči, kaj šele na kako posebno izdajo lista v zvezi z dogodki na Taboru dne 3. maja popoldne.

Ko je bilo zborovanje zaključeno in sem se šel poslovit od predsednika Katoliškega tiskovnega društva dr. Odarja, ki je bil tudi na zborovanju, mi je na vprašanje, kako naj o zasedanju poročamo in kdaj, odgovoril: „Številko za jutri spremenite in objavite vse, kar se je na tem zasedanju na Taboru dogajalo.“ Pristopili so še zastopniki demokratske stranke in ko so izvedeli za vsebino razgovora med nama, so sklenili oditi v tiskarno Jutra (Jutro zastopnikov oz. poročevalcev ni poslalo) in urediti, da bi tudi njihov list izšel v enaki obliki, kakor bo izšel Slovenec.

Člani uredništva, ki smo bili na Taboru, smo se vrnili v tiskarno. Med tem je že nastopil večer in treba je bilo dejansko hiteti. Ker vseh članov ni bilo mogoče obvestiti, smo delali posebno izdajo lista štirje uredniki. Za redno delo časnikarjev naloga ni bila težka, saj smo morali vse napolniti na dveh straneh — list bo izšel na štirih straneh in sicer dve prvi strani s poročilom o zborovanju na Taboru, ostali dve strani pa bosta napolnjeni z materialom, ki je bil že postavljen, zlomljen in pregledan na cenzuri. Tako smo se dogovorili in začeli...

Delo ni bilo tako lahko, kakor smo mislili. Med tem se je po Ljubljani moralo izvedeti, kaj je bilo na Taboru. Povsod je vladalo razpoloženje zadnjih dni vojske, tesnobe in občutja negotovosti več ko dovolj. Kako bomo zvozili posebno, ilegalno številko lista? Poznali smo razpoloženje v tiskarni, vedeli za zveze — kako bo vse to delovalo: ali nas bodo pustili izpeljati nalogo do kraja?

Moralo je biti nekako po deveti uri, ko so se začeli oglašati prvi telefoni. Najprej so vpraševali, kaj se je sploh zgodilo na Taboru. Nekaj minut za tem so isti glasovi spraševali, ali bo list res izšel s poročilom o zborovanju... zakaj, kako... in mimo vseh oblasti.

Izgovarjali smo se, kakor nam je bilo mogoče; bilo je treba mnogo spretnosti, da smo pripovedovali v tej smeri, kakor da list sploh ne bo imel poročila o zborovanju na Taboru... Nekaj časa je bil mir, toda proti pol enajsti uri se je val spraševanja po telefonu spet ponovil. Vedel sem, da so morali med tem iz tiskarne izvedeti, da se gradivo za posebno

izdajo lista piše, stavi in lomi... Prvič je zapel telefon kar naravnost iz Bleiweisove ceste: kako je, ali list res misli poročati o Taboru in kako? Ali bo izšel mimo cenzure? V glasu, ki je spraševal, je bilo, kakor da bi mu iz nacionalnih ozirov ne bilo neprijetno, ako bi list izšel, vendar; zakaj ne bi bilo nujno, dati vse prej v cenzuro. Dvoje spraševanj in ali ni bil prvi del samo past za drugo, ki se ni moglo in smelo zgoditi. Treba je bilo pripovedovati, kakor da se nič ne dogaja... In vendar je bilo jasno, da se: saj smo bili v uredništvu ob urah, ko tam normalno ni bilo nič več dela.

Telefon je zvonil kar naprej in začeli so se obračati z vprašanji pri ljudeh, ki z uredniškim delom niso imeli zveze. Kaj so govorili člani tehničnega osebja? Bližali smo se polnočni uri. Policijsko ura je že zdavnaj prepodila vse ljudi s cest. Ljubljana je spala in nam se je zdelo, da mora biti ta noč vsem čudno težka. Bilj smo sami na otoku, kjer se je moglo vsak hip nekaj zgoditi.

In zgodilo se je. Nekaj pred polnočjo so se zaslišali težki koraki po stopnišču. Dvigala se je težka, visoka postava v nemški uniformi: bil je sam šef tiskovnega urada Werhutz. Ustavil me je na hodniku in terjal, da mu predložim odtise strani Slovenca za 4. maj. Pristopil je še en član uredništva. Verjetno sva bila oba v škripcih — in škripci so pravilno delovali. Storila sva to, kar je zahteval: peljala sva ga v strojno stavnico, kjer so čakale na rotacijo strani Slovenca. Predložila sva mu odtisa strani, ki jih je zahteval — tiste, ki ju je popoldne na cenzuri odobril. Pregledoval ju je, obračal in ko je opazil šifre podpisov, svojega in svojih uradnikov, se je obrnil — in odšel.

Kmalu smo mogli ugotoviti, odkod je prišel. Bil je tam, odkoder so vpraševali, ali misli res list izdati ilegalno izdajo. Našim pojasnilom niso verovali in so — poslali šefa samega na pregled. In ta je pregledal...

Kam je odšel, nismo mogli vedeti. Borba proti izdaji lista se je potem še nadaljevala in so prihajala vprašanja celo iz krajev izven Ljubljane; še ob drugi uri zjutraj je klicalo iz Trebnjega na Dolenjskem.

Ali se bo cenzor vrnil? Kako se bomo zmazali? Med tem je bil stavek postavljen, prvi strani zlomljeni. Rotacija je pognala nekako ob treh zjutraj in nekaj minut za tem so prvi izvodi že začeli odhajati v ekspedicijo. Nekako ob štirih zjutraj je bila naklada posebne izdaje gotova in po peti uri je preplavila Ljubljano, raznašalci in prodajalci so se razleteli z njo po ulicah.

V uredništvu smo začenjali delo ob 8. Vedel sem, da se bo nekaj zgodilo. Nikakor se mi ni dalo oditi v uredništvo, sklenil sem, da bomo redno delo začeli bolj pozno... Saj brez mene se ne more začeti seja uredništva in dokler ni seje, se redno delo ne začne. Namesto ob 8. uri sem bil v pisarni šele ob pol desetih. Vse delo se je prestavilo nekako za dve uri.

Ob deseti ali pol enajsti uri smo bili tam, kjer smo bili običajno ob pol deveti. Nismo bili v pisarnah, ampak v spodnjem nadstropju na refe-

Združena Slovenija vstaja!

LJUBLJANA, 3. maja. Na nocojšnji zgodovinski seji prvega slovenskega parlamenta je bil z navdušenjem sprejet naslednji oklic:

SLOVENSKEMU NARODU!

V smislu Atlantske listine in drugih svečanih izjav demokratičnih zaveznikov o svobodni odločitvi in demokratični ureditvi narodov

NARODNI ODBOR ZA SLOVENIJO

v odločilni in usodni zgodovinski uri slov. naroda proglaša,

da je za vse ozemlje, na katerem prebivajo Slovenci, ustanovljena narodna država Slovenija kot sestavni del demokratično in federativno urejene kraljevine Jugoslavije.

Narodni odbor za Slovenijo postavlja slovensko vlado kot začasni najvišji upravni organ za območje narodne države Slovenije.

Slovenska narodna vojska je prevzela skrb za rod in mir v narodni državi in bo zavarovala slovenske meje. Slovenski domobranci in druge narodne oborožene cnote so se stavile v službo Narodnemu odboru za Slovenijo, če položila vojaška prisega kralju in slovenskemu narodu ter s tem vstopile v slovensko narodno vojsko kot sestavni del kraljevske jugoslovanske vojske v domovini.

V narodni državi Sloveniji bi mogla vsaka stranka po načelih svobode in demokracije razvijati svoje sile in uveljavljati svoja stremiljenja. Zato poziva Narodni odbor za Slovenijo vse stranke, da s njim sodelujejo in tako omogočijo politično in socialno konsolidacijo sloven. naroda.

Narodni odbor za Slovenijo poziva vse Slovence k obdi spravi, da ne bodo skromne in oslabiljene narodne sile vezane v notranji borbi, ko jih v tem zgodovinskem trenutku rabimo sproščene in enotne za ureditve najvišjih narodnih koristi. Zato vabi partizanske oddelke, da takoj ustavijo vsa sovražnost proti slovenski narodni vojski in vse nastope proti miroljubnemu slovenskemu prebivalstvu, da tako preneha strahotno bratomorno krvoprelitje.

Narodni odbor za Slovenijo poziva vse Slovence, da v tem odločilnem trenutku ohranijo narodno disciplino, da se vedejo do vseh dostojanstveno, da opustijo vsako osebn obročmarvanje in sledijo ukrepom narodne vlade.

Ljubljana, ki postane prvič v zgodovini po službi zmagovitega zavezniškega orožja in naših naporov prestolnica Zedinjene Slovenije, mora biti v vsem vzor narodna zavednost, politične trdnosti in državljanske discipline.

Zaupajoč v vsemogóčnega Boga, ki vodi usodo narodov in zanaša Joč se na podporo velikih demokratičnih zaveznikov, poziva Narodni odbor za Slovenijo vse Slovence k sodelovanju za blagor domovine, k edinosti in spravi, ker je le s tem zagotovljen obstoj in napredek slovenskega naroda.

Zivel kralj Peter II.!

Zivela federativna kraljevina Jugoslavija!

Zivela narodna država Slovenija!

ratih. Ko je prišla patrula gestapa ob pol enajstih po nas v naše pisarne v tretjem nadstropju, sem bil ravno pri dr. Odarju v prvem nadstropju. Na sporočilo vratarja, da je šla patrula pome v tretje nadstropje, sem mogel iz prvega nadstropja zapustiti tiskarno. Za menoj so šli še drugi, ki so bili namesto v tretjem, v prvem nadstropju. Nekaj minut nato je bila tiskarna blokirana. Gestapo jo je zasedel.

R. J.

V V V NOČ NA ŠUBICEVI

Sredi januarja 1945 je končno bila razbita mreža OF in v glavnem tudi KP na vsem področju Ljubljane znotraj blokov. Do širših odkritij bi morda še prišlo, ako ne bi Cene Kranjc in „Ivo“ Svetina do časa odšla preko bloka. Tako pa je Svetina na „osvobojenem ozemlju“ samo pripovedoval, kako so v Ljubljani „zgrmeli“...

Pa kljub vsemu je bila podoba delavnosti OF in KP precej popolna, ko se je „Bogo“ — Mekina Leopolda odločila, da bo govorila na „debelo“ in še vse ostale nagovorila, naj store enako, ker „itak nima smisla tajiti, saj vse vedo“. Konkreten zaključek njenih izvajanj je bil ta, da je za varnost v Ljubljani še vedno premalo poskrbljeno. Potem ko je po šivicevi liniji „zgrmel“ še dr. Kante in se je tresel „Kenguruj“ Vrečar, je postalo jasno, da je vso varnostno službo znotraj ljubljanskega policijskega zbora treba reorganizirati. V ta namen je bil vzpostavljen stik s Stamenkovičem, ki se je na takšne stvari spoznal še iz beograjskih časov. Vse pa je bilo treba narediti tako, da tega ne bi opazil Duscha Paul ali sicer Gustav Binder, ki je poleg vloge zveznega oficirja imel tudi prijateljske stike s Kidričem preko znane ljubljanske osebnosti, zdaj že pokojne.

Tako je poleg rednih varnostnih oddelkov, ki jih je tedaj vodil pokojni Palčič, prišlo na vsako postajo še nekaj borcev iz udarnih bataljonov. Okrepitev je bila potrebna iz dveh razlogov: 1. da ne bi v danem trenutku rdečim naklonjeni — odnosno boljše povedano — od rdečih preplašeni poklicni policisti skočili v hrbet in 2. da ne bi ob pričakovanem preobratu — odslovitvi Nemcev — dotedanja ekipa klecnila, ker bi jo bilo strah. Pregrupacija postaj je bila sila hitro izvedena, vendar je moral nekdo vsaj nekaj slutiti, kajti Stamenkovič je bil prestavljen na Dolenjsko. Tako smo ostali dejansko brez prave vojaške vodilne osebnosti, dasi je bilo za zvezo poskrbljeno. Za stvar je zvedel tudi Duscha, kateremu pa je bilo kaj enostavno razložiti nujnost okrepitve: pri kakršnem koli preokretu domobranske vojske skozi Ljubljano ne sme pasti niti en strel s partizanske puške. Ta tudi dejansko vse do odhoda ni padel...

Formiranje NO in njega delovanje je bilo razumljivo policiji prikrito. In kakor je na eni strani bilo treba kazati obraz, češ saj nič ne vemo, je na drugi strani nastala nujnost nuditve potrebne varnosti, kadar in kjer koli bi jo NO zaprosil ali nasvetoval, kajti povsem lo-

gično je bilo, da je vrhovna instanca z dnem proglašala na vsem ozemlju Slovenije samo Narodni odbor. Vrenje okrog priprav proglašala in javnega nastopa proti Nemcem je tako prešlo tudi v posadko varnostne službe. In niti enega ni bilo, ki bi za trenutek podvomil nad obveznostjo slehernega izmed nas, da podpremo NO v njegovi akciji proti Nemcem. Kako je Duscha zvedel za razpoloženje varnostnega zbora in njegov namen, da se ob dani priliki priključimo NO, je še danes neznano. Vsekakor je sklical sestanek referentov in hotel naravnost od njih zvedeti, kaj mislijo in kaj nameravajo. Splošno mnenje in odgovor sta bila: vsa policija bo v trenutku proglašala šla z Narodnim odborom. To bomo tudi pravočasno sporočili Pokrajinski upravi, ako računa z možnostjo, da je policija na njeni strani. In koncem aprila je bila stvar tako zrela, da je vsa policija Pokrajinski upravi sporočila svoj sklep. Iz varnostnih razlogov in nepredvidenih posledic je bilo sklenjeno, da sporočilo predloži v Pokrajinski upravi Duscha sam, ki je bil tedaj že popolnoma na „zavezniški“ strani. (Vloga Dusche-Binderja v slovenski revolucijski dobi od zajetja Tomšiča pa do odhoda iz Ljubljane in še nekaj let po njem bi zaslužila posebno študijo, h kateri bi morali podati pričanja tudi vodilni komunisti). Moštvo varnostnega zbora se je hotelo zavarovati, ker je pač slišalo o žalostnih izkušnjah, ki so jih imeli domobranski oficirji s svojo avdienco pri predstojnikih. Ugotovljeno je samo to, da je Duscha nalogo izpolnil in da so njemu — kakor se je izrazil — grozili z aretacijo in vsemi njej sledečimi posledicami, ako tega preokreta na policiji ne prepreči.

Noč pred 1. majem 1944 je varnostni zbor izučila. Tedaj je bilo treba vodje listkovne akcije prijeti v posloppju Univerzitetne knjižnice, potem ko je vsa mreža okrog njega zgrmela v nekaj urah. Zato je noč pred 1. majem 1945 prišla izredno prav kot preizkušnja, ali je mogoče v Ljubljani doseči, kar se ni doseglo nikjer drugod, da tisto noč ne bi bili raztreseni nobeni komunistični letaki in da se tudi ne bi pojavili nikaki komunistični napisi na stenah. V jutru 1. maja se je Ljubljana zbudila brez letakov in brez napisov.

Dogodki so šli svojo pot naprej in vala nihče več ni mogel zaustaviti. V same priprave za oklic svobode so bili le redki posvečeni. Vsekakor je o tem namenu vedel upravnik dr. Hacin, ki pa se je ves čas držal, kakor da sploh nič ne ve, odnosno da se vse dela za njegovim hrbtom.

Tisto noč 3. maja nas je bilo nekaj dežurnih na osrednjem posloppju v Šubičevi ulici. Oklic je bil že za nami in pripraviti se je bilo treba na akcijo naslednji dan, ko se bo v Ljubljani razvedelo o zborovanju na Taboru. Duscha je z nekaterimi odšel v zgodnjih večernih urah. V prostorih varnostnega oddelka smo ostali sami — tudi brez tistih, ki so bili v službi OF. Okrog polnoči je zapel telefon in oglasil se je upravnik dr. Hacin. „Tukaj Hacin,“ je začel, in nadaljeval: „Sem v Zvezdi (kjer je bila komanda, op. ured.) pri Roese-

nerju in vam po nalogu odrejam, da takoj primete vse člane Narodnega odbora!" Priznam, da je bil glas sila oster, značilen za dr. Hacin, kadar je kaj posebnega odrejal. Bilo pa je v glasu tudi tisto, česar noben tujec ne bi mogel ugotoviti: bila je odlična Hacinova igra do konca. „Ste me razumeli?“ je zazvenelo. Najprej se res nisem dobro znašel, kar je verjetno zaslutil, pa zato še enkrat ponovil: „Ste me razumeli? — — — Vse te gospode je treba takoj prijeti in jih pridržati na Upravi. Kaj bo z njimi, se bo odločilo jutri, ste razumeli?“

To pot sva se s Hacinom ujela. „Teško bo, gospod doktor,“ sem mu odvrnil, „saj sami veste, da smo mi preganjali samo komuniste in teh ljudi nikoli nismo imeli na spisku. Tako tudi ne vem, kje naj jih iščem in kako, ko pa danes gotovo nihče ne bo doma spal.“ Nastal je molk na oni strani telefonske žice, precej dolg molk, dokler ni spet prišel znani glas: „Poskusite jih dobiti, kajti gospod Roesener ne bo prej odnehal, dokler jih ne bomo imeli...“ Spet molk in nekaj trenutkov za tem: „XY (eden izmed članov NO, op. ured.) bo nocoj spal tukaj in tukaj, pojdite ponj in on vam bo povedal za druge.“ Presenetil me je z navedbo ilegalnega stanovanja g. X. Y., pa sem ga zato vprašal: „Kdo so pa drugi?“ Zdaj je res nastal dolgotrajen molk. Videlo se je, da se na oni strani morajo v vsej naglici nekaj razgovarjati. In spet se je upravnik razburjal v vsej svoji igri do konca: „Ja, kakšna policija pa ste, da ne veste, kdo so člani Narodnega odbora?“ To pot je bilo kaj lahko odgovoriti z navedbo prejšnjega odgovora, češ da smo lovili samo komuniste in da nismo nikdar imeli naloga preganjati antikomunističnih narodnih formacij, kajti to je spadalo na izrecno zahtevo z Bleda v področje nemške varnostne službe. In spet smo na obeh straneh molčali. Končno je rezko zazvenelo, kakor že v začetku enkrat: „Gospode je treba prijeti. In zaslišal jih bom sam jutri zjutraj!“

Iz vseh dr. Hacinovih izvajanj je bilo samo eno jasno: v Zvezdi so mu naročili, naj brezpogojno zapre člane NO in on je ta nalog na svoj način sporočil. Glas pa, s katerim je ukazoval, ni bil tak, kakor v tistih trenutkih, ko je res nekaj ukazoval. Zato sva s kolegom, ki je prisostvoval razgovoru, mirno obsedela za mizo in se nisva premaknila nikamor.

Zjutraj se je pojavila na cesti slavnostna številka Slovencev in na osrednjem poslopju smo razobesili slovensko zastavo. Okrog pol devetih je dr. Hacin prišel v naše prostore, potem ko je že z ulice lahko videl vihrajočo zastavo. Pozdravil nas je in čisto mirno vprašal: „Gospodje, ali mislite sedaj prenehati borbo s komunisti?“ „Še daleč ne,“ smo mu skorajda enoglasno odgovorili. „Zdaj se bomo lahko šele nemoteno spogledali,“ je dodal eden od navzočih. „Potem...“ je počasi odvrnil bivši upravnik dr. Hacin, „potem je moje delo končano. Veliko sreče, fantje,“ je dodal in „zbogom“.

P. R.

RESNICA UČI

Ko beremo Churchillove spomine o zadnji svetovni vojni, opazimo, da neštetokrat opozarja Angleže na veliko važnost realne ocenitve situacije. Dogodke je treba ocenjevati tako, kakor so se v resnici dogajali, in dejanski stan, kakršen je v resnici bil, če hočemo dobiti pravičen zaključek. Opozarja tudi na važnost razmerja med civilno in vojaško oblastjo. Vlada sklene in odredi, vojska pa izvrši. Če vojak reče, da z vojaškega stališča to ali ono ni mogoče, mora politik iskati in najti pot, ki bo za vojsko primerna. V nobenem slučaju pa naj vojak proti volji politika ničesar ne ukrene, kar ne bi bilo politično in vojaško utemeljeno. Churchill pravi, da sta se angleška vlada in vojska ves čas vojne držali teh pravil, čemur tudi pripisuje vse velike uspehe.

Z drugo svetovno vojno se je začela velika evropska drama, ki se pa ni končala z zaključkom vojne. Churchill je zadnji knjigi svojih spominov dal naslov: Zmaga in tragedija.

Za slovenski narod je zadnja svetovna vojna ena sama velika tragedija, ki tudi še ni končana.

Gledajoč dogodke, kakor so se v resnici dogajali, vidimo, kot brezdvomno ugotovljeno resnično dejstvo, da je vzrok in začetek naše tragedije in tragedije vseh jugoslovanskih narodov, v nič premišljenem beograjskem vojaškem puču 41. leta. Jugoslovanski politiki, zlasti pa še slovenski, so bili odločno proti temu, kar so izvedli popolnoma na svojo roko beograjski generali. Politik in vojak, če ni to oboje združeno v eni sami osebi, kar je redko, morata nujno delati v sporazumu, če ne, je katastrofa.

Ne morem tu niti na kratko naštevati vsega, kar bi lahko imeli, če se ne bi tako nepremišljeno zapletli v vojno. Turčija za nobeno ceno ni hotela nasesti angleškim obljubam, niti se ni udala njihovemu pritisku, da bi šla za nje v vojno. In kako dobro so preživeli vojno dobo in koliko so se okoristili z njo, ne da bi zapadnim zaveznikom s tem najmanj škodovali! Politiki in vojaki so bili tu na svojem mestu in imeli pred očmi pred vsem korist svojega naroda. Mi bi istotako lahko preživeli vso vojno dobo v najlepšem miru in se pripravljali na eventuelno akcijo za čas pred koncem vojne. Zapadnim zaveznikom, kljub koncesijam, ki bi jih razumljivo morali dati Nemcem med vojno, ne bi bilo to niti v najmanjšo škodo. Nasprotno, s pravočasno in dobro pripravljeno akcijo proti koncu vojne, bi jim bili še v veliko korist. Mi sami se pa danes ne bi nahajali za železno zaveso, prav gotovo bi združili vse slovensko ozemlje v lastni državi in do tako strašnega prelitja krvi, kakršnega so doživeli naš in ostali jugoslovanski narodi, nikoli ne bi prišlo.

Med vojno samo je nadvse poučno zadržanje Čehov. Okupator, ko zasede tpo. deželo, razoroži prebivalstvo in z najbrutalnejšo silo duši vsak

najmanjši poizkus upora. Dela to iz najenostavnejšega razloga, da nima poleg že velikih vojnih še drugih nepravil, in pa nervoze, ki se redno polasti vseh vojskujočih se narodov. Tisti, ki ima kaj ljubezni do svojega naroda in kaj čuta za njegove žrtve in trpljenje, bo dobro premislil in preračunal, ali je uspeh kakega dejanja proti okupatorju vreden žrtev, ki bi h narod moral za to pretrpeti od okupatorja. Čehi so se odločili za pasivno resistenco, kjer je itak tisoč možnosti najrazličnejših vrst sabotiranja, ki lahko okupatorja spravijo v najtežje nepravilike. Ko so pa ob nekem upornem aktu Nemci bombardirali in zažgali eno celo vas — Lidice, so Čehi znali to propagandno naravnost odlično izkoristiti.

Foljaki, ki so se v znanem varšavskem uporu dvignili proti mnogo nadmočnim Nemcem, zanašajoč se na obljubljeno pomoč zapadnih in vzhodnih zaveznikov, so razočarani in obupani prepozno spoznali, da je to njih dejanje zaveznikom sicer prav prišlo, strašnih človeških in materialnih žrtev jim pa ni in ne bo nihče povrnil.

Naš slovenski slučaj pa, mislim, da je v vsej zgodovini zadnje svetovne vojne najstrašnejši. Ne vem, ali bomo znali to kdaj samo malo in približno izkoristiti tako, kakor so znali napraviti Čehi s svojimi Lidicami. Pa če že za to, da bi svojo nesrečo znali propagandno izrabiti, nimamo mnogo smisla, je nujno, da vsaj sami sebi povemo vse tako, kakor je v resnici bilo, da resnična dejstva stvarno in resno študiramo, da nam bo vse res v pouk in tudi opomin.

Našo deželo sta zasedla in se srečala v njej dva naša smrtna sovražnika. Nемец, v svojem starem stremljenju, uničiti nas in zasedsti vso našo zemljo do morja, in Italijan, v želji polastiti se naših krajev čim višje od Trsta. Uničevati sta nas začela takoj oba. Prvi odkrito in brutalno, drugi hinavsko in zahrbtno. Pamet in prava ljubezen do naroda sta zahtevala, da ničesar takega ne storimo, s čimer bi po nepotrebnem dražili in izzivali sovražnika s tolikšno premočjo. Še mnogo bolj ko pri Čehih je bila pasivna resistenca na mestu pri nas.

To veliko stisko našega naroda so pa izkoristili naši komunisti in z nedopovedljivo brezobzirnostjo delali samo na to, da slovenski narod podvržejo komunistični diktaturi. Za doseg svojega cilja, ki so ga spretno zakrivali za kuliso borbe za narodovo osvoboditev od okupatorja, so se posluževali prav vse sredstev, tudi umorov, ropov, požigov ter paktiranja z okupatorjem. Tu ni bilo nobene ljubezni do naroda in nobene obzirnosti do strahotnega trpljenja naših ljudi, zato so komunisti postajali našemu narodu neznosnejši in škodljivejši od okupatorja samega.

V svojo lastno obrambo, v obrambo življenja in imetja, je naš narod segel po samoobrambi z organiziranjem primitivnih vaških straž, kar se je proti koncu razvilo že v vojaško kar dobro organizirano domobranstvo.

Dejstvo je, da vsa ta naša obrambo nikoli ni bila naperjena proti zapadnim zaveznikom. Branilci življenja in imetja našega naroda so se smatrali vedno za člane slovenske narodne in demokratične vojske v sklopu jugoslovanske kraljeve vojske, ki se je itak borila na zavezniški strani.

Komunisti so pa spretno in vztrajno prikazovali te naše ljudi zapadnim zaveznikom kot slovensko kvizlinško vojsko, ki se v okupatorskih uniformah, pod okupatorskim vodstvom in z njegovim orožjem bori proti zavezniškim edinicam. V podkrepitev svojih trditev so znali mojstrsko izdelovati argumente, kakršne so za posamezne slučaje potrebovali. Vse to so naši ljudje pri zapadnih zaveznikih stalno in odločno pobijali, vendar čedalje težje.

Narodni odbor za Slovenijo, ki je začel, postavljen po zakonitih zastopnikih slovenskega naroda, delovati nekaj mesecev pred koncem vojne, je uvidel, da nam je nujno potrebno vidno in močno dejanje, s katerim bi zapadnim zaveznikom in svetu javno pokazali, da naše oborožene edinice niso okupatorjeva kvizlinška vojska, ampak so odločno proti njemu. Zato je po vsestranski in pravilni ocenitvi situacije sklenil, da se pod njegovim vodstvom izvrši veliko revolucionarno dejanje, kjer bi slovenske oborožene edinice, skupno s še nekaterimi drugimi jugoslovanskimi oddelki, v danem trenutku in po načrtu zasedle velik del slovenskega ozemlja vse do Trsta.

Načrt je bil realno preštudiran in izvedljiv, a za načrt na žalost ni bilo mogoče pridobiti vseh domobranskih poveljnikov, kar je bilo nujno potrebno. Po znanem sestanku teh poveljnikov pri generalu Rupniku, ko so mu tik pred 3. majem obljubili zvestobo in pokorščino in se odrekli Narodnemu odboru, je Narodni odbor sklenil, da izvrši revolucijo z golimi rokami. Tako je 2. maja zastopstvo Narodnega odbora pogumno, kakor, da bi imelo za sabo veliko vojaško silo, stopilo pred nemškega generala Röserja, zahtevalo od njega v ultimativni obliki, da on in nemška vojska zapustijo takoj slovensko ozemlje, nad katerim je prevzel oblast Narodni odbor in Slovenska narodna vojska. Naslednji dan, 3. maja leta 1945, je pa z istim pogumom, ob občudovanja vredni veliki udeležbi zastopnikov vsega slovenskega naroda proglasil, da je za vse ozemlje, na katerem prebivajo Slovenci, ustanovljena narodna država Slovenija z lastno vlado in vojsko.

To je nekaj že znanih, vendar, ali premalo ali pa nepravilno prikazovanih dejstev. Zato jih sedaj tu po kronološkem redu prav na kratko navajam.

Dejstvo je nadalje, da je po vsem tem ljubljanski radio začel takoj poročati, po Ljubljani je pa bilo naznanjeno še posebej z znanimi zelenimi lepaki, da je vrhovno poveljstvo vsega domobranstva prevzel general Rupnik in da so domobranci dolžni pokoravati se samo njemu. Generalu Krenerju, ki je z Narodnemu odboru zvestimi oficirji ves čas sodeloval z Narodnim odborom in ki ga je Narodni odbor imenoval za poveljnika vse Slovenske narodne vojske, je bilo na ta način sporočeno, da nad domobranci nima nobene oblasti.

Dejstvo je tudi, da je takoj po 3. maju nemška vojska z močnimi in dobro oboroženimi oddelki strateško zasedla Ljubljano, general Röser je pa dal nalog poloviti vse člane Narodnega odbora, ki so se nato

poskrili ter se poskušali posamezno reševati in prebijati, kakor je kdo znal in mogel.

Člana Narodnega odbora dr. Basaj in jaz sva se prebila na Koroško, kjer sva od domobranskih oficirjev zvedela, da je na Koroško prišel že več dni pred nama general Rupnik, ki da je domobrance že predstavil Angležem in da ima z angleško vojaško komando dobre zveze. Tudi general Krener, ki je po najinem prihodu prišel k nama, nama je povedal, da je bil tudi on že na angleški vojaški komandi, kjer je skušal dopovedati, da je prišla v Vetrinje Slovenska narodna vojska, del jugoslovanske kraljeve vojske, vdana zapadnim zaveznikom, ki je rešila več zavezniških letalcev, in da je prosil za to vojsko zaščite Angležev, kar so mu tudi obljubili.

Od Narodnega odbora sva bila na Koroškem tisti čas samo midva z dr. Basajem, ki sva se prebijala in prišla tja, kakor vsi ostali begunci. Mimogrede se je ustavil pri nama na svojem begu še kak drug član Narodnega odbora, vendar Narodnega odbora kot takega na Koroškem ni bilo.

Med Narodnim odborom in domobranci je bilo še povsem nedoločeno razmerje. Kakor mi je bilo kratko in vojaško javljeno, da so domobranski oficirji Narodnemu odboru deloma naklonjeni, deloma indiferentni, deloma pa nasprotni, tako sem tudi sam opazil, da je bilo v resnici tako. Ko sem takoj po prihodu v Celovec obiskal domobrance in sem govoril s skupino oficirjev, sem med drugim omenil tudi, da mi prav nič ni všeč, da imajo domobranci tu uniforme in kokarde na kapah, kakor so jih imeli še doma in, da bi rajši videl, da bi vsaj kokarde zamenjali s slovenskimi trobojnicami, kakor so to že mnogi domobranci sami storili, me je eden od oficirjev kar ostro zavrnil: Gospod, v tej uniformi in pod to kokardo smo se borili, zato tega ne odložimo. Kmalu nato sem pa dobil seznam oficirjev, ki naj bi bili povišani v svojih činih, nato pa prošnjo, naj bi Narodni odbor posredoval pri angleški komandi, da se domobranskim oficirjem dovoli nošenje orožja. To sva z dr. Basajem smatrala že kot znak, da začno priznavati Narodni odbor. Ko so pa Angleži že začeli odvažati domobrance in je postajalo sumljivo, da jih prevažajo v Jugoslavijo in sva z dr. Basajem prosila, naj poveljniki z vsemi sredstvi preprečijo vsak odvoz domobrancev; dokler pri angleški vojaški komandi ne dobimo v tej zadevi povsem jasnega odgovora, je potem, ko smo se vrnil z angleške komande, general Krener prihitel ves razburjen k meni in rekel: Ne ubogajo! Kljub vašim prošnjam in mojemu povelju, naj se ne izvrši noben prevoz, so med tem, ko smo bili mi na angleški komandi, odpeljali do sedaj največje število domobrancev, precej nad 3.000.

Te slučaje navajam samo v ilustracijo. Narodni odbor je namreč kljub vsemu, kar se je v zadnjih časih pred 3. majem zgodilo, smatral domobransko moštvo vedno kot del Slovenske narodne vojske, kakor so se smatrali tudi domobranci sami, ki so to tudi javno priznavali. Tudi midva z dr. Basajem sva angleškim vojaškim oblastem na Koroškem ves čas trdila, da je to, kar se nahaja v Vetrinjah, Slovenska narodna vojska, del jugo-

slovanske kraljeve vojske, ki se je vedno borila na zavezniški strani, reševala zavezniške letalce in bila stalno v angleški obveščevalni službi.

Za jaltski dogovor tam nismo vedeli. Tudi nismo vedeli, nitj slutili, da mislijo Angleži domobrance izročiti komunistom. Govorilo se je, da nas bodo prepeljali v Italijo, kar nam je bilo povedano tudi na angleški komandi. Nad 800 naših beguncev so že prepeljali v Italijo in od njih smo imeli že poročila, da so tam dobro nastanjeni in da imajo zadostno hrano. Ko je prišla vest, da se začne prevažanje domobrancev v Italijo, je zavladalo splošno veselje, in nihče ni sumil, da je za tem laž in zvijača. Tisti, ki so takoj po izročitvi domobrancev začeli trditi, da so že vse to naprej vedeli, ne govorijo resnice. Če so pa vedeli in molčali, so pa sokrivi zločina izročitve.

Ko sem dobil pred kratkim od neke naše organizacije pismo, v katerem mi sporočajo, da mislijo za 15-letnico vetrinjske tragedije izdati posebno knjigo in da naj odgovorim na podatke in vprašanja, kakor vse tam navajajo, sem jim odgovoril med drugim sledeče: ... Iz pisma in priloge je razvidno, da so za vas posamezni dogodki tistih dni v Vetrinjah, in sicer, kakor so jih opisovale gotove osebe s svojega vidika, vzrok in tudi dokaz za krivdo vetrinjske tragedije... Kako bodo odgovarjali krivci, še ne vem. Vem in vidim pa, da bomo Slovenci s knjigo, ki jo nameravate izdati, dobili nekaj edinstvenega, ko skušamo z vsemi, tudi povsem neresnimi argumenti dokazati sebi in svetu, da zločina nad našim narodom niso krivi ne Angleži, ne komunisti, ampak mi sami. Srbom, Hrvatom, Rusom, Ukrajincem, Litvancem, Estoncem, Letoncem, nad katerimi vsemi je bil izvršen isti zločin, niti na misel ni prišlo, da bi za to dolžili sami sebe... S' to vašo knjigo bomo dokazali tudi na edinstveno nesposobnost slovenskih oficirjev. T. ljudje, zlasti še poveljniki, povzeto vse po vaših navedbah, niso znali organizirati nobenega izvidništva, se niso znali znajti v nobeni situaciji, še manj sami kaj ukreniti, ampak so čakali nekaj od nekoga, ki je moral biti vsaj tako nesposoben, ko oni sami, sodeč po tistih neresnih izjavah, ki jih noben normalen poveljnik nikoli in v nobenem slučaju ne bi smel upoštevati.

V tem odgovoru, kakor ga tu navajam, sem hotel opozoriti na to, da če se pri opisovanju dogodkov pri enem delu namenoma poslužujemo neresnih in izmišljenih argumentov, potem prikažemo tudi drugi del v takšni luči, v kakršni ga nismo hoteli pokazati.

Začetek naše tragedije v zadnji svetovni vojni je v beograjskem vojaškem puču, kakor navajam v začetku tega članka. Od tistega puča dalje je pa še cela vrsta dogodkov; omenil sem jih samo nekaj, drugih, prav važnih, niti ne omenjam, prvič, radi prostora, drugič, ker še ni čas za to, da bi prišli v javnost. Vsi ti dogodki so ena sama veriga, ki se za Vetrinjami niti ne končuje. Če vzamemo Vetrinje samo in skušamo dokazovati, da je vzrok, začetek in konec vetrinjske tragedije v Vetrinjah, ne bomo ne povedali ne zvedeli resnice. Kaj takega lahko zapiše kje v Slovenski državi samo kak Edi Gobec, ki si dogodke gladko izmisli, kakor

jih za kak članek rabi, nato pa na desno in levo obdolzjuje in kliče razen na krivce, ki jih tudi kar sam naredi. Ne bi tega omenjal, če ne bi imeli na žalost še nekaj takih Gobcev, ki že 15 let z neverjetno lahkoto potvarjajo resnico, zavestno obdolzjujejo in obrekujejo naše ljudi, poleg tega pa ponižujejo in smešijo ves naš narod.

Za petnajstletnico vetrinjske tragedije bomo dobili Slovenej menda kar dve taki knjigi. V eni bo skušalo nekaj Slovencev dokazovati, da zločina izročitve naših domobrancev niso krivi ne Angleži, ne komunisti, ampak mi sami. V drugi knjigi, ki je že pripravljena tudi za petnajstletnico vetrinjske tragedije, bo pa en Slovenec skušal dokazovati, da naše narodne nesreče niso krivi Nemci, ampak nezrelost slovenskega naroda in nesposobnost njegovih voditeljev.

Ker je zlasti vetrinjska tragedija nekaterim našim ljudem nadvse priljubljen predmet, ki ga stalno izrabljajo v najrazličnejše namene, sem bil zaprosen, naj vsaj nekaj napišem v osvetlitev takratnih dogodkov, in da naj člani Narodnega odbora ne molčijo o vsem tako trdovratno, sem napisal zaenkrat to, v kolikor mogoče stisnjeni in kratki obliki.

Glede omennjenih dveh knjig, ki jih bomo menda Slovenci dobili za petnajstletnico vetrinjske tragedije, in kjer avtorji skušajo med drugim valiti krivdo izročitve domobrancev tudi na slovenski Narodni odbor, naj povem sledeče:

Prvič: Nikoli ne bi prišli v Vetrinje, če bi izvedli načrt Narodnega odbora, da bi s Slovensko narodno vojsko zasedli del slovenskega ozemlja vse do Trsta. Pred zapadne zaveznike bi stopili kot borci na njihovi strani in kot zmagovalci nad okupatorjem. Gotovo bi imeli izgube, a nikoli tolikšnih in tako ponižujočih kot po Vetrinjah.

Drugič: Naš narod ni zadnji med narodi na svetu, niti voditelji našega naroda niso najnesposobnejši med voditelji narodov. V situacijah, v kakršnih se je v zgodovini često nahajal naš narod, niti Angleži, niti Amerikanci, niti Francozi, niti Nemci ne bi v danih prilikah napravili manj napak, če ne več, in tudi ne bi mogli rešiti več, kakor smo rešili mi. Če pravim v začetku tega članka, da je začetek naše tragedije v beograjskem vojaškem puču, je pa izven vsekega dvoma, da so pravi povzročitelji in krivci vse naše velike tragedije in vseh naših velikih nesreč med zadnjo svetovno vojno, povzročitelji te vojne, to je Nemci.

Dal sem naslov temu članku: Resnica uči! Za nas Slovence, ki smo v zgodovini pretrpeli toliko krivic, ni nič važnejšega, kakor to, da smo o vseh dogodkih, ki posegajo v naše narodno življenje, dobro in pravilno poučeni. Dolžnost nas vseh je, da te dogodke prikazujemo in ocenjujemo, kakor so se v resnici dogajali, da lahko pridemo do pravilnega zaključka, ki naj nam bo v pouk in opomin. Resnica nas bo učila, kako se naj v bodoče ravnamo v podobnih prilikah, potvarjanje resnice nas bo pa zavajalo in nam škodovalo.

DR. FRANC BAJLEC

BERLIN MED VZHODOM IN ZAHODOM

Glavni problem na konferenci velikih v Parizu sredi maja bo Nemčija. Niti zahod niti vzhod si zedinjenja Nemčije ne želita: zahod, ker ima še mnogo svojih problemov, ki še niso rešeni (gospodarska ureditev Evrope, razlika med Francijo ter Anglijo in ZDA o Alžiriji), vzhod pa dobro ve, kaj bi združena Nemčija pomenilav svetu komunistične ideologije in bi prej ali slej prišlo vodstvo ortodoksnega komunizma v roke nemških teoretikov marksizma. Oboji, vzhod in zahod bodo torej pustili govorjenje o zedinjenju Nemčije Nemcem samim.

Če bodo govorili le malo o zedinjenju, bodo pa tem več razpravljali o Berlinu. Hruščev bo vztrajal pri zahtevi, da morajo zavezniki iz Berlina in da mora postati Berlin prestolnica rdečega dela Nemčije. Zahodni zavezniki, zlasti pa ZDA, v tem vprašanju ne smejo popustiti. Ko bi se zgodilo, da bi morali zahodni zavezniki iz Berlina, bo blizu ura, ko bodo morali ameriški oddelki s svojih oporišč v Evropi in kmalu za tem tudi z oporišč v Afriki in drugod po svetu.

Izguba Berlina ne bi bila samo hud udarec za ameriško politiko. Če bi se zavezniki umaknili iz Berlina, bi s tem odšli iz zadnje postojanke, kj jo imajo v sovjetskem bloku Evrope. Ker so zavezniki v Berlinu, je vsaj ena pot odprta v komunistični svet. Sicer je sovjetska meja še daleč, toda Poljska in Češkoslovaška sta kot sosedi vzhodne nemške rdeče republike bolj odprti zahodu. Zaradi navzočnosti zaveznikov v Berlinu vsa Srednja Evropa ne more biti pod popolno kontrolo samo Moskve. Ko bi postal Berlin prestolnica vzhodne Nemčije, bi se „sovjetska“ meja v Evropi definitivno pomaknila v sredino Nemčije in zavezniki bi se morali za vedno odreči misli, da bi se evropske satelitske države, ki so pod kontrolo Moskve, mogle še kdaj povrniti v sklop Evrope. Berlin z zavezniško posadko je menica, sicer šibka, da morejo zahodni zavezniki še upati, da polovica Evrope še ni definitivno izgubljena. Upanje na osvoboditev Berlina in pozneje na morebitno združenje Nemčije je hkrati upanje na misel, da se bodo sovjeti morali enkrat le umakniti na prave meje Rusije.

Seveda bo Hruščev terjal Berlin samo zase, oziroma vzhodno Nemčijo. Kaže, da mu ne bo uspelo, če tudi bo tik pred konferenco presenetil zahod z novim „poletom“ v vseмирje ali z novim „fantastičnim“ orožjem. Zahodni zavezniki ne bodo klonili, Hruščev bo vztrajal, a verjetno ne bo šel do konca.

In ali je nujno, da gre „do konca“? Ne. Kakor na vseh dosedanjih konferencah — in to že vseh petnajst let po vojni — bo sovjetska diplomacija tudi v Parizu uveljavila svojo tezo: vsebina sodobne politike je samo ta, da mora ves svet od konference do konference korakati s spoznanjem, da je „uspeh“ v čemerkoli nemogoč, ako uspeh ni tak, kakor ga sovjeti terjajo.

In sovjetska formula za „uspeh“? Ni je, ker je ni treba. Sovjetski račun terjajo, da se svet ne sme pomiriti, urediti, dokler se ne bo uredil

na sovjetskih, komunističnih načelih. Ker tega ni mogoče doseči (kadar bo prišel čas za vojsko, bo zavel drug veter), mora ves svet živeti v brezupnosti, napetosti in v veri, da je vse obsojeno na neuspeh. V tej politiki „neuspehov“ bo iniciativa vedno ostala v rokah Moskve in vedno bodo morali vsi zreti na Sovjetsko zvezo.

In v Moskvi bodo brez nerveze. Navili so uro na to politiko in bodo pustili, da naj teče, dokler bodo samo oni navijali svojo uro. Ker je ves zahodni svet poln svojih problemov in je ves svet „nervozen“, bodo v Sovjetski zvezi še najbolj mirni, delavni.

Eisenhower bo junija obiskal Moskvo. Ni izključeno, da bo povabljen celo pred sovjetski vrhovni sovjet, kjer bo lahko govoril o demokraciji in enaki svobodi za vse. Bo tudi ta uspeh vključen v verigo „neuspehov“ sovjetske diplomacije, ki misli, da more mirno vse vpreči v svoj voz?

R. J.

ARGENTINSKI GENERAL IN KOMUNIZEM

V začetku aprila je ob otvoritvi pouka na argentinski Narodni vojni šoli njen direktor brigadni general Manuel G. Alvarado nagovoril vse zbrane, s predsednikom republike na čelu. Zaradi važnosti izvajanj generala Alvarada prinašamo bistvene stavke. — Ured.

„Začenjamo sedmi tečaj Narodne obrambe v znamenju mrzle vojne, v kateri živi trenutno ves svet, sleherni del pa stisnjen v nje geografske posebnosti in okolnosti. V času mrzle vojne, ko se posamezna subverzivna gibanja povezujejo med seboj. Gibanja, katerih največje značilnost v naši domovini so ravno revolucionarna stavka, sabotaža in terorizem, s katerim dosega višek eden izmed najtežjih notranjih pretresov.

V različnih obdobjih se je vodstvo naše šole javno izrazilo o namenih, ki jo vodijo: in to je, da naj gospodje tečajniki dobijo celoten vpogled v vse mogoče načine ukrepov, po katerih

sme država seči za dosego svojih ciljev, sloneč na osnovah takšne politike, v kateri sta povezani tako varnost kakor načrtnost državne obrambe.

Morda se še nikoli ni zbrala nad republiko takšna nevarnost, kakršna se nam odraža prav v tej kritični uri, ki nam jo je usojeno živeti. Vse vrednote, ki sestavljajo našo osebnost, naj si bo kot posamezniki ali kot člani katoliškega naroda, so ogroženi po režimu, ki si je nadel za nalogo, vsiliti vsemu svetu ne samo materialistično ideologijo, nezdružljivo z našim načinom življenja, ampak ki tudi raz-

polaga z zadostnimi sredstvi, s katerimi zmore dovesti v nevarnost življenjske centre demokratičnega sveta, v katerem živimo.

Sleherni narod (mora) doprinesiti svoj delež k skupnemu naporu, in to po lastnem preudarku, izvirajočem iz svobodnega izvajanja neodvisnosti. Dejstvo je, da na tem našem kontinentu tkzv. interameriški sistem — čigar vrhunski zaključki o nujnosti ujemaajočega se sožitja so podani v paktu, podpisanem v Rio de Janeiru, in Dogovoru v Bogotá — določa juridične mere, katere skupaj s pritiskom javnega mnenja na tem kontinentu preprečujejo možnosti oboroženega konflikta med bratskimi narodi.

Dejstvo je tudi, da so komunistični voditelji izrazili željo — ki jo cenimo — o zmanjšanju svetovne napetosti, čeprav ne moremo pozabiti, da so isti voditelji še leta 1957 izpovedali v Moskvi na ves glas, da se njih sistem ne more nikoli pomiriti z našim sistemom življenja. Dejstvo je nadalje, da vse stalno ponavljanje govorjenja o mirnem sožitju ni moglo preprečiti razširitve marksističnega delovanja med narodi s stoletno demokratično tradicijo. Spregledati to dejstvo, bi se reklo, neumno zatisniti oči pred resnico in omejevatj obrambne probleme na zgolj klasične fraze, ki so že zdavnaj zastarele.

Zdi se mi potrebno predvsem poudariti, da je konflikt med Vzhodom in Zahodom prešel narodne meje in se razširil na vseh področjih, tako psihosociološkem, političnem,

gospodarskem in vojaškem področju, in poleg tega tudi na vsem svetu. Tisti, ki ta spor zmanjšujejo samo na neko ideološko različnost ali pa samo na vojaški sektor, nimajo o tem konfliktu pravega pregleda, kajti konflikt se pojavlja na slehernem od vseh teh naštetih področij in na vseh istočasno. Skratka povedano: gre za nič več in nič manj kakor za usodo naše civilizacije.

Komunizem je družbena bolezen, a nasprotno temu, kar je trdil Marx, ni bolezen, ki se loteva zrelih, je bolezen, ki predvsem napade narode v razvoju, kajti dogodki potrjujejo dejstvo, da so narodi, ki še niso zaključili svoje razvojne dobe, najbolj občutljivi za vse razkrojevalne akcije.

Mednarodne izkušnje potrjujejo dejstvo, da niso dovolj samo demokratične institucije za obrambo notranje fronte v nekem narodu, kadar demokracijo v tem narodu prakticirajo brez potrebnega doživetja o nje globokem etičnem poslanstvu. Demokratična načela niso sama sebi dovolj, da bi s svojo ideološko prednostjo mogla izločiti komunizem ali kakršno koli drugo obliko totalitarnega režima.

Ko se je Sveta Stolica — katere predstavnika nam je čast danes pozdraviti v naši sredi — izrekla o lažnosti komunizma, je dejala takole: „Nihče, komur je mar rešitev krščanske civilizacije, ne sme sodelovati z njim v kakršni koli obliki. Tisti pa, ki se dajo zapeljati, nudeč tako pomoč komunizmu v svoji lastni deželi, bodo prvi žrtve lastne znote.“

P A B E R K I

V Koledarju Mohorjeve družbe 1960, izišlem v Celju, je Lev Modic napisal članek „Ob pomembnem zgodovinskem dogodku“ (str. 97), kjer med drugim navaja tudi tole:

„Zapisati je torej treba, da je zgodovina Zveze komunistov zgodovina vstajenja slovenskega ljudstva v nacionalnem, političnem, gospodarskem in moralnem smislu.“

Mi pa pravimo: „nacionalno“ — kaj pa Trst, Gorica, Celovec?

„politično“ — kaj pa enostrankarski sistem?

„gospodarsko“ — kaj pa vsi milodari in stalno prošenje vbogajme?

„moralno“ — kaj pa statistike o razporokah, nezakonskih otrokih, mladoletnih zločincih?

„V vsaki zgodovinski prelomnici vse do druge svetovne vojne je slovenski narod zgubljal del svojega narodnega ozemlja: Koroško, Slovensko Benečijo, Trst, Primorsko. Leta 1945 se to prvič ni več zgodilo. Čeprav še niso bile popolnoma uresničene nacionalne težnje Slovencev in predvsem niso bile popravljene vse zgodovinske krivice, je bilo vendarle zaustavljeno in obrnjeno zgodovinsko dogajanje, ki je kol mora ležalo nad življenjem našega naroda.“

Mi pa pravimo: katera koli narodna vlada, katere osnova ne bi bil komunizem, bi dobila po drugi svetovni vojni vse Sloveniji pripadajoče ozemlje. Koroško ste nam zaigrali, ker vas je Molotov pustil na cedilu, Trst ste izgubili zaradi 40-dnevnega divjanja in mejo so vam krojili, ker

ste bili komunisti. In vse, kar so vam milostno dali, bomo kot narod izgubili, ako boste v kritičnem trenutku spet v sovjetskem taboru. „Meje se popravljajo z vojskami,“ je dejal Hruščov pred časom.

„Komunistična partija je tako s svojim delovanjem dokazala, da je bila najbolj resnično slovenska in ljudska politična organizacija. Obrekovanja o njeni protinarodnosti so se razkrila kot protinarodna akcija njenih obrekovalcev. Res je, nacionalni smoter komunistov ni in ne more biti širjenje narodnega ozemlja niti izkoriščanje drugih narodov ali podcenjevanje prispevka drugih v zakladnico človeških vrednot. Njen nacionalni smoter je internacionalizem, torej popolnoma svoboden razvoj vsakega naroda, ko pomeni narodnost samo še to, kar pomeni človeku ime in družinska tradicija, torej to, kar narod in ljudi drugim narodom in ljudem približuje in jih med seboj ne razdvaja.“

Mi pa pravimo: „najbolj slovenska“ — Ali se to pravi dogovor z generalom Ceruttijem, Gambaro, z Gestapovcem Duscho, s pismom Peka Dapčevića Roesenerju o svobodnem odhodu Nemcev, ako izroči partizanom Narodni odbor in škofa Rožmana?

„najbolj ljudska“ — Ali samo v državnem naslovu republike, kajti Djilas trdi, da sedanja FLRJ dela in gara samo za „novi razred“?

„širjenje narodnega ozemlja ni smoter“ — Ali sedaj razumete, zakaj smo se borili kot narodna vojska?

„podcenjevanje prispevka v za-

kladnico človeških vrednot“ — Ali vam je zato ZSSR najvišji cilj, ker je ruski narod moral žrtvovati milijone življenj, da se je komunizem obdržal? Ali je zato Baebler, naj boljše situirani aristokrat med vami, ker mu je bilo vseeno, koliko Slovencev pade, samo da jih ostane nekaj in da so tisti komunisti? Ali je to zakladnica vrednot, da ste uvedli karakteristiko in vsa Ljubljana živi v senci oznovske palače Slavije?

„smoter je internacionalizem“ — Ali boste dovolj pogumni nekega dne in boste priznali, da ste šli v boj za sovjete po 22. juniju 1941, ne pa tedaj, ko je življenje naroda stalo na kocki?

„Toda pustimo programe, ko so praktično rezultati zgovornejši od njih; prav posebej velja to še za odnose med jugoslovanskimi narodi. Tako, kot je karakterno podoba slovenskega človeka skrivljala občutek manjše vrednosti in hlapčevstva pred velikimi narodi, tako ga je v odnosu do drugih jugoslovanskih narodov krivila misel o lastnem kulturnem poslanstvu, ki naj temelji na večji civilizacijski razvitosti in gospodarski podjetnosti. Misel torej, ki so jo vcepljale avstro-ogrskim habsburškim težnjam prijazne politične grupacije na Slovenskem. Stopnjeval pa jih je odbor proti centralistični politiki monarhistične Jugoslavije, da bi se zaradi državnih interesov stapljali jugoslovanski narodi v en sam narod. Z narodnoosvobodilnim bojem smo stopili na nova pota. Prijateljstvo med jugoslovanskimi narodi danes ne rab' fraze o klicu krvi... Tako postaja socialistični program sodelovanja enakopravnih narodov in njihove medsebojne pomoči vse trdnejši

temelj enotnosti jugoslovanskih narodov. Hkrati se s tem preizkušajo načela, na katerih naj bi temeljila enotnost vseh narodov sveta.“

Mi pa pravimo: ali je stapljanje v tem, da na zimsko olimpiado v Squaw Valley niste poslali reprezentance, ker bi morali biti sami Slovenci? Ali da imate v Buenos Airesu pri največji slovenski emigraciji muslimanskega poslanika? Ali v tem, da Kardelj odgovarja Marinku, naj že vendar preneha s slovenskimi malenkostmi? Ali v tem, da danes povezuje vse mogoče niti, da se obdržite na oblasti, ko Tita ne bo več? Ali je v tem, da je danes v emigraciji več Prekmurcev kakor doma? Ali je v tem, da so vam v Trstu ljubši italijanski komunisti in na Koroškem avstrijski kakor pa rodno slovensko demokratično prebivalstvo? Ali v tem, da naseljujete po slovenskem ozemlju penzioniste štiriletne borbe v hribih? Ali v tem, da slovenske knjige prihajajo iz Ljubljane v Buenos Aires preko Varšave? In pa — ali v svojih prošnjah na State department tudi poveste, ko modelujete za dolarje, da „preizkušate načela, na katerih naj bi temeljila enotnost vseh narodov sveta,“ in to pod sovjetsko zvezdo?

Internationalist Lev Modic, vi pravite: „zavrgli smo pokorščino kot moralno vrednoto državljana. Njeno mesto je zavzela kritična misel, ki je sposobna nenehno lomiti staro in ustvarjati novo. Kritična misel danes ne more pomeniti razžaljenega protesta državljana, ki je brez moči, da bi oblikoval družbo, in ne more postati gnev brezimnega upornika, ki ruši, ker ne more ustvarjati. Kritična misel je v naših razmerah ustvarjalni napor človeka, da skupno

z drugimi uresničuje vselej nove možnosti, ki jih nudi naš razvoj. Možnosti namreč postajajo resničnost samo z voljo in ustvarjalnimi naporji množic. Zato je kritična misel hkrati zavest družbene odgovornosti in discipline, toda nikdar pasivna pokorščina nepoznanim težnjam in silam nad družbo.“

Mi pa pravimo: urednik Koledarja je dr. Stanko Canjkar. Poznamo ga že nekaj let. In tudi njegovo kritično misel. Ta pa je takšna, da Modičevega članka ne bi objavil, ako ne bi „pasivna pokorščina nepoznanim težnjem in silam nad družbo“ pri nas doma bila OZNA in za njo CK KP.

Sicer pa: Lav Modić (po novem!) — ali so vam tekst pri OZNI odobrili, kajti dvomimo, močno dvomimo, da je v novem rodu toliko dobrovoljnih ljudi, ki politični emigraciji nudijo najboljše orožje kar sami od sebe. Morda se boste pa vi sami sklicevali čez nekaj let na prijujoči tekst, češ da ste že tedaj hoteli „razkrinkati nakane sovjetske klike“?

Knjigo srbskega časnikarja in pisca **Karapandžića** o Kočevju, Titovem najbolj krvavem zločinu, je v številki z dne 21. januarja 1960 registrirala Svobodna Slovenija. Oceno je napisal dr. Miha Krek in je v njej med drugim tudi tole:

„Celo delce preveva odlika, da ne prestando kaže na važne in odločilne okolnosti, opušča pa vse drobnarije, ki bi mogle samo motiti, prispevale pa ne bi nič. Pisec se skrbno ogiblje vsakega, tudi najmanjšega in najrahlejšega očitjanja našim lastnim ljudem, vsakega ugibanja o tem, kaj bi bilo za rešitev še mogoče storiti

ali bolje napraviti, kot so opravili tisti, ki so se trudili za skupnost v tedanjem brezupnem stanju. Karapandžić točno pribije, da so bili vsi slovenski in drugi vojaški krogi in politični starešine beguncev v istem nemogočem položaju napram angleški komandi kot ostalo ljudstvo. Oni so storili, kar je človeško bilo mogoče in zaradi svojih nastopov šli z drugimi v smrt ali pa prišli v ječe, kot se je to zgodilo predsedniku Narodnega odbora za Slovenijo dr. Basaju, kateremu so komunisti pobili dva sinova, njega pa vrgli v ječo v Wolfsbergu. Celo generala Krenerja, ki je morda med rešenimi slovenskimi člani narodne vojske najbolj sporna osebnost, slika Karapandžić kot vojaka, ki je častno izvršil svojo dolžnost. Pisec je vzvišen nad številne „zapise“ in „mnenja“, ki več ali manj javno krožijo med nami. Vzglede nam je, kako je treba braniti narodno stvar. S tem nočem reči, da je delo popolno. Kratko je in naslanja se večinoma na neslovenske viře. Slovenski udeleženci bi mogli marsikaj dodati, morda tudi popraviti. Vendar je knjižica lep prispevek k zgodovini tistih usodnih dogodkov. Vsak, ki bo to zgodovino pisal, bo moral pogledati tudi Karapandžića. In v čast slovenskemu imenu je.“

Eden največjih buenoaireških dnevnikov „La Nación“ je 29. marca objavil pod zaglavjem „Obraz tedna“ kratek prikaz osebnosti **Milovana Djilasa**. Takole ga označi:

„V teku preteklega tedna je Milovan Djilas lahko zapustil zapore v Sremski Mitrovici. A moral se bo vrniti, kajti še vedno je pripornik

jugoslovanskega komunističnega režima. Prepeljali so ga v Beograd samo zaradi nujnosti zdravniškega operacijskega posega in to kot nekako posebno dovoljenje človeku, ki so ga nekoč šteli med najbolj blesteče teoretike, s katerimi je razpolagal jugoslovanski komunizem.

„Milovan Djilas je v ječi zaradi zločina odkritosti. Ta je iz njega naredila upornika, junaškega upornika, moža jasne inteligence in izrednega poznanja marksizma. Ni zavrgel niti ene same črke v marksizmu, a kljub temu trdi, da je aparat KP popolna negacija vsega, kar je plodovitega v osnovni doktrini: „Sleherna akcija zavisi od stranke,“ je zapisal in se tako uprl ideološki enotnosti, ki jo hočejo izvajati sovjetski mogotci, „ki tako obvlada vso družbo, in znotraj nje ni prostora niti za najmanjšo svobodo“. Velika obtožba, zaradi katere je moral iti v zapor in pretrpeti zaničevanje komunističnih funkcionarjev, obstaja v dejstvu, da je namesto brezrazredne družbe, ki naj bi teoretično bila cilj komunizma, „nastal v Sovjetski zvezi in v komunističnih deželah „nov razred“, politična birokracija, s posebnimi privilegiji in prednostmi ekonomskega značaja, dosegljivimi zaradi upravnega monopola, ki ga izvršuje“. In

novi razred je bil tisti, ki ga je obsodil.“

„La Nación“ nadaljuje:

„Postal je podpredsednik Jugoslavije in sekretar Zveze komunistov, a ostal isti človek kakor leta 1945, ko se je drznil pred Stalinom pritožiti se zaradi zadržanja sovjetskih čet v Jugoslaviji. A Stalin je bil mož, ki je znal z jezo počakati: leta 1948 je dosegel, da je Kominform označil Djilasa skupaj s Titom, Kardeljem in Rankovičem odgovornega za „krive nauke“ jugoslovanske KP. Djilas je kljub vsem častem in položajem ostal isti in leta 1953 pisal serijo člankov v „Borbi“, uradnem glasilu partije, v katerih je poudarjal, da je treba narodu dati svobodo izražanja in ga osvoboditi, pa čeprav samo delno, okovov strankinega aparata. S tem pa je zadel na prepovedano snov. Naslednje leto, ko je v nekaj člankih obsodil način življenja komunističnih mogotcev, so ga izključili iz stranke. Novi razred se je maščeval, očitajoč mu, da piše sovražno propagando. Začeli so se procesi.“

„Djilas ima neverjetne izgleda, da postane po Titovi smrti predsednik FLRJ,“ je dejal nekdo, ki je pred nedavnim prišel iz domovine...

KAMEN SPOTIKE

Nekaj besed za uvod k pričujočemu zaglavju.

Uredništvo je prejelo dva dopisa, ki ju objavljamo. Kakor bodo bralci sami lahko ugotovili, predstavljata oba dopisa strogo osebno mnenje avtorjev v odveh člankih, ki sta izšla v slovenskem emigrantskem tisku. Dopisa sta tudi nagnila uredništvo, da je s pričujočim zaglavjem uvedlo „Kamen spotike“, pod katerim je vsem dana možnost, podati svoje poglede in mnenja na izvajanja drugih. Edino načelo, ki za dopise v tej rubriki velja, je tole: uredništvo bo objavilo vse dopise, ako mu bo znano pravo ime pisca (podpis si dopisnik izbere sam) in ako v dopisu ne bo nikakih osebnih žalitev in napadov, groženj ali podtikanj. Vse, ki se čutijo sposobne, podati svoje mnenje h katerim koli izvajanjem ali mnenjem, pa prosimo, da zaradi jasnosti navedejo tudi dobesedno citat, publikacijo in avtorjevo ime odn. psevdonim. Uredništvo jamči za popolno diskretnost dopisnikov, ako se ne žele podpisati s polnim imenom.

Domobranci in politika

Že večkrat smo slišali, da je imela domobranstvo neke določene politične cilje. Nedavno je o tem P. V. zapisal v „Slovenski poti“ (št. 3-4, VII., str. 9), ki izhaja v Buenos Airesu, tole: „Ko je Jugoslavija razpadla, so bile v slovenski politiki tri smeri: 1. obdržati kontinuiteto, t. j. slediti vladi v inozemstvu; 2. komunistična, ki je hotela izvesti revolucijo, izrabljajoč slovenske narodne težnje, in 3. samoslovenska, ki je imela za cilj braniti samo slovenske interese in izrabiti vse prilike, da dosežemo popolno svobodo. Ta ideja je bila zlasti last vse mladine in močno poudarjena v slovenskem domobranstvu.“

Moramo reči, da je to pačenje slovenske zgodovine. Domobranstvo se ni krilo s politikom. Domobranstvo je — podobno kot legije in vaške straže — nastalo zaradi obrambe zoper komunizem, ki je ogrožal slovenske svetinje: vero, življenje poštenih Slovencev, svobodo in slovensko premoženje. Obramba zoper nasilje in nič drugega je bil cilj slovenskih protikomunističnih borcev. Kdor govori drugače, govori neresnico in postavlja domobranstvo v napačno luč.

S. L.

„Le čevlje...“

„V „Slovenski poti“, številka 3-4, leto VII., stran 9, berem v pripetku, podpisanem 'k' „Vojna in politika“ tudi tole: „Od trenutka dalje, ko se je komunistična partija ob zaključku prve svetovne vojne polastila vodstva ruske države in ponižala dostojanstvo organizacij in posameznika na stopnjo strankarskega objekta, je v Rusiji oborožena sila postala navadno strankarsko orodje. Sopotnika komunizma v svobodni Evropi, fašizem in nacizem, sta kot predhodnika svetovnega gorja, prva uvedla v državno vojsko strankarsko politiko. V skladu s

tedanjo modo, ali pa da bi se ravnali po pregovoru: „Žaba je videla, kako konje podkujejo, pa je tudi ona dvignila nogo,“ je tudi slovenska strankarska politika ustanovila vsaka svojo „legijo“ ali „gardo“. Večina teh legij ali gard je bila bolj salonskega značaja... Vsem tem vojaškim edinicam je prednjačila komunistična partija Slovenije s svojimi partizanskimi krdeli, pozneje preimenovanimi v „brigade“, „divizije“ in korpuse“. Zalostna posledica kaotičnega političnega stanja je bil duhovni, moralni in materialni razkroj, katerega kvarne posledice bo čutil narod še dolga desetletja. Skoraj brez izjeme vsi slovenski politiki so se smatrali poklicane in izvoljene, da s svojimi ideološkimi gesli posežejo v razvoj dogodkov. Nihče ni hotel priznati odgovornosti za polom, ki je sledil. Zgodovina bo kot neizprosna sodnica postavila stvari na svoje mesto in pravično porazdelila krivdo med vse, ki niso delali v skladu s svojo vestjo in narodovo voljo.“

Tako „Slovenska pot“ odnosno njen sotrudnik.

Nisem čevljar, zato ne popravljam čevljev, nisem poklicni vojak-oficir, zato se v vojaška izvajanja omenjenega članka ne spuščam. Bil pa sem član ene izmed legij od njenih začetkov dalje. Ti pa segajo v čase, ko marsikoga, ki se je kasneje izkazal pri domobrancih, še ni bilo zraven v antikomunističnem boju. Zato tudi marsikdo, zaradi kasnejšega pristopa k boju ali pa zaradi premalega poznanja slovenskih političnih razmer, ne more prav oceniti velikega pomena legij, vsaj Slovenske, kateri sem pripadal. Da to velja, povedo že gornje vrstice avtorjeve, kjer je enkrat govora o „salonskem značaju“, drugič pa o „edinicah“. In čeprav borba legijskih edinic ni šla po pravilnikih kakega Klauzeviča, je vendarle iz legij izšla vsa osnova borbe proti komunistom. In da se je domobranstvo kasneje lahko razvilo v skorajda redno vojsko, je v nemali meri zasluga prav Slovenske legije, kajti vojske brez moštva ni. In to je izhajalo večinoma iz vrst legij — strank, če tako hočete.

Nisem tudi politik, vem pa samo to, da ob razpadu Jugoslavije in nastopu komunistične revolucije ni prišla s strani nekdanjih vojaških predstojnikov nobena takšna pobuda, ki bi zajela ves narod. Logično je bilo, da so z razpadom vojske prevzeli delo politiki. In kakor doslej še nisem zasledil, da bi naši politiki sodili dejanja posameznih vojaških predstavnikov, ker vedo, da to ne spada v njih področje, tako bi bilo morda tudi za nekatere poklicne vojake, kar sotrudnik „Slovenske poti“ verjetno je, sodeč po nekaterih navedbah, umestno, da bi se obdržali na svojem področju.

Sicer bi pa sotrudnika „Slovenske poti“ prosil, da ob priliki navede imensko vse tiste, za katere misli, da po njegovem spadajo v „drugo strankarsko ‘ekipo’“, kakor je o njej govora na strani 10.

Mislím pa, da bi vojaki mnogo bolj koristili skupni stvari, ako bi napisali zgodovino svojih bataljonov ali čet, kakor bi tudi politiki ustregli zanamcem, ako bi izdali neke nove „Črne bukve“. J. G.

V „Svobodni Sloveniji“ z dne 7. januarja je Rudolf Smersu objavil krajši članek z naslovom „Prvenstvena naloga politične emigracije — je politično delo!“ Za osnovo prispevka je vzel članek, ki ga je objavila pred časom „Republika Hrvatska“ z naslovom „Strup v torti“. V navedenem članku g. Smersuja je poleg strogo političnih izvajanj, ki ne spadajo v področje „Vestnika“, tudi naslednji stavek: „Obsojanje političnega dela, odklanjanje strankarstvo in zabavljanje čez politike je izraz *totalitarnega mišljenja* (podčrtal g. Smersu, op. ured.) in — kakor pravi „Republika Hrvatska“ — drzen napad na globoki smisel emigracije, ki je nastala zaradi politike.“

Na gornji stavek bi si dovolil pripomniti samo to, da je takšno pojmovanje političnega zadržanja drugače mislečih od avtorja članka popolnoma napačno. Naj bodo obsojanja še tako drzna, naj bodo odklanjanja še tako dosledna in zabavljanje čez politike dnevna hrana, nikdar in nikoli dotični niso zaradi tega totalitarci. Če pa so, kakor avtor članka v „Svobodni Sloveniji“ meni, potem „naših totalitarcev“ spričo takšne družbe, v kateri so (po trenutnem stanju) poleg Trumana, Gaitskella, Ollenhauerja, Saragata, Stevensona, Ayarragaraya in Ordoñeza nikakor ne more biti sram.

Da je „Republika Hrvatska“ tako zapisala, je verjetno imela svoje razloge, ki jih mi ne poznamo. Vsekakor pa v slovenskem javnem življenju takšne besede niso samo napak, ampak neprimerne.

P. R.

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

VOŠČILO SLOVENSКИM MATERAM

„Svobodna Slovenija“ je dne 31. marca prinesla naslednje poročilo:

Odbor Društva slovenskih protikomunističnih borcev, je sklenil da bo za letošnji materinski dan, 25. marca, njegova delegacija obiskala slovensko mater, go. **Marijo Bajželj**, ki je v času revolucije izgubila moža in štiri sinove, ter preko nje vsem slovenskim materam izrekla čestitke za ta dan in zahvalo za vse doprinešene žrve.

V soboto, 26. marca, je delegacija, ki so jo sestavljali starešina Dru-

štva Bogo Pregelj, njegov strokovni načelnik Radivoj Rigler in tiskovni referent Pavle Rant, obiskala go. Bajžljevo na njenem domu v kraju Los Polvorines na področju Velikega Buenos Airesa. Starešina Pregelj je po uvodnih besedah načelnika Riglerja izrekel imenovani gospej čestitke, zatem pa poudaril dejstvo, da z obiskom pri gospej Bajžljevi, ki je izgubila največ svojcev, kolikor je Društvu znano, slovenski protikomunistični borci hočejo izraziti hvaležnost njej in vsem drugim materam za vsa trpljenja in žrtve, doprinešene v času revolucije. Izročil ji je lep narodni šopek in jo obenem na-

prosil, naj bi navzočim podala opis dogodkov, ob katerih so posamezni člani njene družine izgubljali svoja življenja. Ga. Bajžljeva je zatem navodila podrobnosti, ki so vodile tako v smrti moža Franceta 21. 10. 1943, kakor tudi dveh sinov, Francija in Marijana, ki sta izginila na Turjaku, ter Jurčeta in Bojana, ki sta bila vrnjena iz Vetrinja.

Gospa Bajžljeva je obljubila, da bo zbrala čim več točnih podatkov in jih predložila tako odboru za zbiranje gradiva kakor tudi uredništvu „Vestnika“, glasila slov. protikomunističnih borcev. Tem se je tudi zahvalila za izkazano pozornost ob materinskem dnevu. Solze v očeh so pričale, da je v teh dneh še bolj mislila na svoje, vsem navzočim pa je za vedno ostala v spominu nje pojava, ko kljub tako težkim udarcem junaško prenaša svojo usodo, vedno navezana na preteklost in na sedanjost, ko se ji drobna vnukinja smučje okrog kolena.

Slovenska beseda je za pust priredila veselico v običajnih prostorih v Santos Lugares. Od izkupička prireditve je za invalidski fond poklonila 500.— pesov, za kar najlepša hvala in priznanje.

Društvo slov. protikomunističnih borcev v Argentini bo priredilo veselico v prostorih kluba Excelsior v Santos Lugares, in sicer 13. avgusta in 15. oktobra. Na obe prireditvi, kjer bo nastopil Moulin Rouge, že sedaj opozarjamo vse borce.

Spremembe v konzorciju Vestnika: Iz konzorcija je izstopil Danilo Havelka; na izpraznjeno mesto je DSPB v Argentini imenovalo Franceta Logarja. D. Havelka je bil istočasno tudi upravnik Vestnika in je

njegovo delo sedaj prevzel Kralj Janez, ki bo istočasno opravljal tudi tajniške posle konzorcija. — Konzorcij se je D. Havelki najtopleje zahvalil za vse opravljeno delo.

Uprava Vestnika je sedaj na Ramón Falconu 4158, kjer bo pisarniške posle, odpravo revije in prejemanje pošte vodila ga. Martinčičeva. V prostorih, ki jih je Dušno pastirstvo — za kar iskrena hvala — ponudilo Vestniku v uporabo, bosta nameščena tudi oba pisalna stroja, s katerima konzorcij in organizacija razpolagata. Večji stroj bo v upravnih prostorih stalno, medtem ko bo prenosljivi na razpolago odbornikom in članom za pisanje organizacijskih zadev in za sestavo člankov za Vestnik.

Iz poročila članskega načelnika DSPB v Argentini D. Havelke: V najkrajšem času bo sklican sestanek poverjenikov. Težave so s prostimi nedeljami. Težave pa tudi zaradi krajevnih razdalj. Ako bo le mogoče, bodo osrednji sestanki na Ramón Falconu 4158, sicer pa bo načelnik poskušal obiskati skupaj z drugimi načelniki posamezna naselja. — Pri Društvu se je osnoval zgodovinski referat, ki ga vodi Marko Kremžar. Potrebno je, da se vsi obračajo nanj tako s podatki kakor z naveti, ako hočemo, da bomo vsaj po malem sčasoma zbrali zgodovinska dejstva. — V kratkem bo osnovana samostojna organizacija borcev v Mendoza, Argentina. Želeti bi bilo, da bi se tudi v Miramaru, Comodoru Rivadavij in Barilochah organizirali. — V zimskem času bo več predavanj. Že sedaj opozarjamo vse na referat, ki ga bo imel strokovni načelnik Radivoj Rigler.

UREDNIKOV BUNKER

S. L. in J. G.: Priznati moram, da sta vajina prispevka pomagala ustvariti znotraj Vestnika novo zaglavje, ki bo, tako upam, zbudilo nove dopisnike. Pri tolikšnem tisku v svobodnem svetu in pri takšni pestrosti pogledov med našo skupnostjo je pričakovati skorajda poplavo dopisov. Obema najlepša hvala za nepričakovano pomoč pri razširjanju zaglavij Vestnika, vsem bralcem pa prošnja, naj podajajo mnenje tudi in predvsem k aktualnim problemom slovenstva doma in zunaj, zavedajoč se vedno, da je biti samo protikomunist danes absolutno premalo.

Navčkov, Kanada: Menda se pripravljate k zapisu podatkov o gorenjskem domobranstvu. Prosil bi Te, da jih čim prej mogoče dokončaš in pošlješ naravnost na uredništvo ali pa preko ZSPB (g. Jaka Žakelj, Cleveland). Že v naprej najlepša hvala za sotrudništvo, pa lep pozdrav Tebi in Tvojim ter našim fantom v Lethbridgeu.

Izveček iz seje konzorcija: Uredništvo je prejelo dopis Jugoslovenskega Sokola — Središnji odbor za Obnovo, Buenos Aires, v katerem naprošajo uredništvo za objavo 1. odborove predstavke predsedniku NO dr. Kreku in 2. odgovor dr. Kreka na to predstavko. — Jug Sokol je dr. Krekova predavanja v Chicagu in Clevelandu s pismom z dne 15.7.59 pozdravil, za kar se mu je dr. Krek s pismom z dne 27. 7. 59 zahvalil. — Konzorcij je to prošnjo Jug. Sokola na seji obravnaval in sklenil, da se tajništvu v Buenos Airesu odgovori pismeno. Med drugim navaja konzorcij naslednje: „...dovoljujemo si Vam sporočiti, da žal poslanega

teksta ne moremo objaviti, to pa iz naslednjih dveh razlogov: Vestnik je bil doslej in bi bil rad še vnaprej izven sleherne strankarske politike. Dasi je osebnost predsednika NO dr. Kreka izven vsake diskusije, bi morala vendarle ta ali oni naročnik odbralec protestiral proti pisanju strogo političnega značaja, kar Vaša predstavka g. predsedniku NO vsekakor je kakor tudi njegov odgovor. Pa tudi če bi Vestnik objavljal takšne politične stvari, bi poslanega teksta ne bi mogel objaviti, ker ni trenutno in tudi ne v bližnji bodočnosti nikakih izglede, da bi tako konzorcij kakor uredništvo našla zadosten razlog za objavo. Poleg vsega pa je od predstavke in odgovora preteklo že več kot pol leta. Verjemite nam, da silno radi objavimo sleherni stvar, ki se tiče naše antikomunistične borbe bodisi s preteklosti bodisi v sedanosti, verjemite pa tudi, da nam je neprijetno, ko smo spričo položaja, ki ga Vestnik zavzema sredi emigracije, prisiljeni odkloniti objavo poslanega materiala.“

Prejeli smo v oceno 37. izdanje Slovenske kulturne akcije **Dnevi smrtnikov** (Emigrantsko pripovedništvo 1945—1960 v izboru), uredil Alojzij Geržinič.

Svobodna Slovenija je dne 24. marca ponatisnilo v celoti uvodnik iz 3/4. številke Vestnika Darilo materam za njihov dan. — Za izkazano pozornost najlepša hvala.

X. Y., Kanada. Prosil bi Te, da v duhu zadnjega dopisa dostaviš čim prej in čim več mogoče, da bodo prihodnje številke zajele res vsa področja. Isto prosim tudi Petra in Viktorja. Že vnaprej vsem hvala.

Borcem v Avstraliji — Že dolgo se niste oglasili, zato — na plan!

VSEBINA

Zasuta usta — F. Balantič	65
Vztrajajmo na pravi poti — Dr. G. Rožman	66
Zaka? — B. R.	68
Ob petnajstletnici — P. R.	70
Sen o vrnitvi — F. Balantič	72
Noč v uredništvu Slovencea — R. J.	73
Noč na šubčevi 5 — P. R.	76
Resnica uči — dr. Franc Bajlec	79
Berlin med Vzhodom in Zahodom — R. J.	85
Argentinski general in komunizem	86
Paberki	88
Kamen spotike	92
Iz društvenega življenja	94
Urednikov bunker	96

IZŠLA JE ZANIMIVA KNJIGA V SRBOHRVAŠČINI

KOCEVJE

TITOV NAJKRVAVIJI ZLOČIN

Spisal Br. M. Karapandžić

Knjiga odkriva strahote največjega masovnega zločina jugoslovskega komunista Tita in njegovih oprod.

V knjigi je opisana tragedija 18.500 Slovencev, Hrvatov in Srbov pobitih v kočevskih gozdovih.

Knjiga vsebuje 17 dokumentarnih slik. — Cena 2 dolarja.

Naročite jo lahko:

Argentina:	332 Albert Str.
East Melbourne, Vic.
Uprava „Vestnika“,
Ramón Falcón 4158, Bs. Aires	Anglija:
U. S. A.:	Mr. Aleksandar Mirčić,
80 Bradleibh A. Grays, Essex
B. M. Karapandžić
7104 Lawn Ave,
Cleveland, Ohio	Italija:
Kanada:	Sig. Boga Pavlović
Via San Marino 30/11
Roma, Italia.
Mrs. V. Lazich,
149 A Hillingdon Ave.
Toronto, Ont.	Nemčija in ostale evr. dežele:
Avstralija:	Dušan v. Nikolić,
München 45, Pragerstr. 8/I
Deutschland
Mr. Adam Karapandžich,	